

Історично правильний стан автомобіля як проблема судово-мистецтвознавчої експертизи: міжнародні підходи та критерії оцінки

Сергій Платовський

судовий експерт лабораторії психологічних, мистецтвознавчих та інших видів досліджень,
Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, м. Одеса, Україна,
ORCID: <http://orcid.org/0009-0006-1957-4946>, e-mail: rabotaondise@gmail.com

Тези присвячено технічним особливостям дослідження автомобілів в рамках судових мистецтвознавчих досліджень.

Ключові слова: історичний автомобіль; Туринська хартія; реставрація; історично правильний стан.

Historically Correct Condition of an Automobile as a Problem of Forensic Art Expertise: International Approaches and Evaluation Criteria

Serhii Platovskyi

The theses are devoted to the technical aspects of examining automobiles within the framework of forensic art expertise.

Keywords: historic automobile; Turin Charter; restoration; historically correct condition.

Однією з найбільш складних і дискусійних проблем, що постають у межах судових мистецтвознавчих досліджень автомобілів, є встановлення їх належності до культурних цінностей через визначення так званого «історично правильного стану». Особливої актуальності це питання набуває у разі, коли транспортний засіб є некомплектним, зазнав часткової або повної реставрації, або коли його конструктивні елементи були змінені внаслідок тривалої експлуатації або модернізації упродовж історичного періоду.

Проблема не обмежується технічним аналізом, вона безпосередньо стосується визначення автентичності, історичної достовірності, культурної та соціальної значущості автомобіля як матеріального свідка певної епохи. Постає принципове питання: чи може історичний автомобіль, що зазнав модифікацій, розглядатися як культурна цінність, і якщо так, то в яких межах такі зміни є допустимими. Кожне втручання, таке як заміна агрегатів, відновлення елементів кузова, адаптація до нових умов експлуатації потенційно змінює сприйняття об'єкта та ускладнює його експертну інтерпретацію.

Додаткову складність становить специфічна природа автомобіля як складного

технічного об'єкта, здатного до повного або часткового розбирання. На відміну від живопису або деяких скульптур, де цінність зосереджена в цілісному творі, автомобіль складається з численних деталей і вузлів, кожен з яких може мати власне історичне значення. Це створює ризик втрати цілісності культурного артефакту, зокрема через продаж або заміну оригінальних компонентів.

Сучасна судово-мистецтвознавча експертиза у вирішенні зазначених питань спирається на міжнародні методичні стандарти, насамперед на документи FIVA та положення Туринської хартії. Ключовим методологічним принципом є розуміння «історично правильного стану» не як обов'язкового відтворення первісної заводської конфігурації, а як автентичного історичного зрізу конкретного екземпляра з урахуванням змін, що стали частиною його документованої історії.

Міжнародний технічний кодекс FIVA пропонує багаторівневу систему класифікації історичних автомобілів за віком, технічним типом і станом збереження. Такий підхід дає змогу відрізнити стандартні автомобілі від модифікованих у періоді, репродукцій, пізніших перебудов або виняткових випадків із обмеженим застосуванням неперіодичних

технологій. Особливе значення має положення про допустимість використання аналогових деталей у разі втрати оригінальних за умови збереження ідентичності транспортного засобу, оборотності втручань та обов'язкового документування всіх змін.

Редакція Технічного кодексу FIVA 2020 року додатково уточнила поняття «періоду» користування автомобілем, запровадила категорію модифікуючої організації та систематизувала підходи до оцінювання істотних модифікацій. Це дає експертам змогу коректно вирішувати питання датування, атрибуції та впливу змін на статус автомобіля як історичного.

Світова практика реставрації підтверджує доцільність такого підходу. Провідні виробники та музеї, зокрема *Mercedes-Benz Classic Center*, *Porsche Classic*, *BMW Group Classic*, *Škoda Museum*, *Jaguar Land Rover Classic*, *Citroën Conservatoire* та інші поєднують заводські стандарти, архівні джерела, історичні технології та принцип мінімального втручання. Реставрація в цих випадках супроводжується сертифікацією, детальним описом процесів і збереженням максимальної кількості автентичних елементів.

Порівняльний аналіз з американською системою класифікації історичних автомобілів демонструє більш прикладний, експлуатаційно орієнтований підхід, який допускає ширший спектр модернізацій з міркувань безпеки. Водночас і ця система визнає принципovu різницю між оригінальними, відновленими та адаптованими для користування транспортними засобами.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що історичний автомобіль зберігає статус культурної цінності не через формальну відсутність змін, а через збереження своєї ідентичності, технічної правди та документованої історії. В умовах обмеженої кількості збережених екземплярів реставрація виступає не відходом від автентичності, а необхідним інструментом охорони технічної та культурної спадщини.

Комплексне застосування міжнародних стандартів FIVA, положень Туринської хартії та історико-технічного аналізу дає експертам змогу досягти балансу між технічною відповідністю, історичною достовірністю та культурною значущістю автомобіля. Саме такий підхід є ключовим для обґрунтованої експертної оцінки історичних і колекційних транспортних засобів у межах судово-мистецтвознавчої практики.

Перелік джерел посилання

1. Про вивезення, ввезення, та повернення культурних цінностей : Закон України від 21.09.1999 р. № 1068-XIV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14#Text> (дата звернення: 28.01.2026).
2. Пояснення до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності : затв. наказ. Державної митної служби України від 14.07.2020 р. № 256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0256913-20#Text> (дата звернення: 28.01.2026).
3. Antique Automobile Club of America. Vehicle classification. URL: https://aaca.org/wp-content/uploads/2023/05/2023_Vehicle_Classification.pdf (дата звернення: 28.01.2026).
4. British Motor Heritage. URL: <https://www.bmh-ltd.com/> (дата звернення: 27.01.2026).
5. «Fiva guide for responsible use of historic vehicles on today's roads». URL: https://www.fiva.org/storage/Documents/Legislation%20Commission/FIVA_guide_EN.pdf?v20240611071656 (дата звернення: 27.01.2026).
6. FIVA International Technical Code 2020. URL: https://fiva.org/wp-content/uploads/2022/05/FIVA.Ref_TC03.2020.Tech_Code_Fin_Copy_V2.pdf (дата звернення: 26.01.2026).
7. FIVA International Technical Code 2025. URL: <https://www.fiva.org/storage/Documents/Technical%20Commission/2025.FIVA.Technical.Code.26.10.2024.pdf?v20241205080823> (дата звернення: 27.01.2026).
8. The Turin Charter. URL: <https://fiva.org/download/charter-of-turin-english-version/> (дата звернення: 26.01.2026).